

**А. І. Бабак,
С. Є. Вольянська**

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ – КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті порушено проблему формування креативного мислення здобувачів вищої педагогічної освіти. Автори розглядають креативне мислення як нестереотипне, нешаблонне, як здатність майбутнього педагога створювати новий навчальний контент, керуватися міждисциплінарним підходом у методичному забезпеченні освітнього процесу. У статті автори зосередили увагу на базових умовах формування креативного мислення у закладах вищої педагогічної освіти. Це: організація навчання з опорою на компетентнісний підхід, коли наголос робиться на підтримку і розвиток здатності до педагогічної діяльності; наскрізний характер процесу навчання, що передбачає єдність теоретичної й практичної готовності педагога до здійснення педагогічної діяльності.

У статті наголошено увагу на тому, що партнерство з учасниками освітнього процесу так само значиме для формування здатності результативно діяти, ефективно розв'язувати проблеми у педагогічній діяльності з урахуванням соціальних, академічних ризиків і слабких сторін учасників освітнього процесу. Одним із шляхів вирішення проблеми є введення у цикл загальної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти навчальних дисциплін, які сприятимуть формуванню здатності здобувачів розв'язувати складні професійні задачі на рівні креативного мислення, використання міждисциплінарного підходу в забезпеченні якості навчання і викладання, підтримки, мотивування, психолого-педагогічного супровіду в реалізації здобувачем індивідуальної освітньої траєкторії, індивідуальної програми особистісного та професійного розвитку.

Авторами статті представлено досвід створення середовища розвитку креативного мислення через долучення до підготовки і проведення круглих столів онлайн навчання через дослідження здобувачів другого (магістерського) і третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти. Наведено приклад формування чек-листа і загальні рекомендації до створення стендових доповідей та проведення дискусії у стилі G-A інтерв'ю.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у розробленні практичних та методичних комплексів до навчальної дисципліни вільного вибору «Технології креативного мислення педагогів».

Ключові слова: здобувачі, заклади вищої освіти, креативне мислення, педагогічна освіта, університет.

Babak A. I., Volianska S. Ye. Creative thinking - main competence of teachers of the XXI century. The article raises the problem of forming creative thinking of applicants for higher pedagogical education. The authors consider creative thinking as non-stereotypical, unconventional, as the ability of the future teacher to create new educational content, to be guided by an interdisciplinary approach in the methodological support of the educational process. In the article, the authors focused on the basic conditions for the formation of creative thinking in institutions of higher pedagogical education. These are: the organization of training based on the competence approach, when the emphasis is on the support and development of the ability to teach; the cross-cutting nature of the learning process, which implies the unity of theoretical and practical readiness of the teacher to carry out pedagogical activities.

The article emphasizes that partnership with participants in the educational process is equally important for the formation of the ability to act effectively, effectively solve standard and problems of pedagogical activities, taking into account social, academic risks and weaknesses of participants in the educational process. One of the ways to solve the problem is to introduce into the cycle of general training of applicants the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education, which will help students develop the ability to solve complex professional problems at the level of creative thinking, providing interdisciplinary approach to quality and teaching, support, motivation, psychological and pedagogical support in the implementation of the applicant's individual educational trajectory, individual program of personal and professional development.

The authors of the article present the experience of creating an environment for the development of creative thinking through involvement in the preparation and holding of round tables of online learning through the study of applicants for the second (master's) and third educational and scientific levels of higher education. An example of a checklist and general recommendations for creating poster presentations and discussions in the style of G-A interviews is given.

Prospects for further scientific research are to develop practical and methodological complexes for the discipline of free choice "Technologies of creative thinking of teachers."

Key words: applicants, institutions of higher education, creative thinking, pedagogical education, university.

Вступ. Креативне мислення – значуща компетентність людини, яка живе в суспільстві знань, прогресування наук і технологій. З-поміж численних досліджень загальної проблеми, дотичної нашому науковому інтересу, виокремимо публікації А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер (Pometun, 2006), з вітчизняних дослідників – С. Терно (Terno, 2009). Незважаючи

на актуальність і затребуваність заявленої проблеми, феномен креативного мислення потребує галузевого і міждисциплінарного обґрунтування.

Мета та завдання: конкретизувати поняття креативного мислення здобувачів вищої педагогічної освіти, презентувати поточні результати роботи зі створення сприятливого середовища формування креативного мислення здобувачів в університеті.

Методи дослідження. Після визначення теми, мети, завдань дослідження було використано метод порівняльного аналізу навчальних програм, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.

Результати. Освітньо-професійна програма «Освітологія» за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди спрямована на підготовку нової генерації педагогів, які володіють креативним мисленням і здатні створити умови для формування такої компетентності у здобувачів закладів загальної середньої освіти. Крім наскрізної програми розвитку професійних компетентностей майбутніх педагогів, здобувачі активно долучаються до навчання через дослідження.

Один із таких івентів – онлайн круглий стіл, що відбувся 10 листопада 2021 року (Kafedra osvitolohii ta innovatsiinoi pedahohiky KhNPU imeni H.S. Skovorody, 2021). Попередня робота передбачала підготовку здобувачами одноосібно чи в мікро-групі стендових доповідей за темою круглого столу. Розміщення доповідей на інтерактивній дошці Padlet з правом визначати реакції. Здобувачі-учасники продемонстрували високий рівень володіння ресурсами: Piktochart, Venngage, Visual.ly, Easel.ly, [Spritesapp](#). Було презентовано 55 стендових доповідей, кількість учасників дискусії – 100. Обговорення відбувалося в стилі Q-A інтерв'ю здобувачів за попередньо визначеними питаннями.

Креативне мислення є системоутворювальним для предметної і методичної компетентності вчителя закладу загальної середньої освіти. Адже таке мислення сприяє формуванню здатності до педагогічної діяльності, організації навчання з опорою на компетентнісний підхід. Середовищним фактором формування креативного мислення бачимо наскрізний характер процесу навчання, виховання і розвитку здобувачів, єдність теоретичної й практичної готовності педагога до здійснення педагогічної діяльності. Креативне мислення значиме у творенні педагогічного партнерства, прояву здатності результативно діяти, ефективно розв'язувати проблеми, які виникають у сфері педагогічної діяльності, з урахуванням соціальних, академічних ризиків і слабких сторін учасників освітнього процесу (Khyzhniak & Vorozhbit-Horbatiuk, 2021).

Доцільно структурувати процес формування креативного мислення здобувачів закладів вищої педагогічної освіти: предметно-теоретична фахова та готовність застосувати набуті знання у професійній діяльності; інформаційно-дослідницька здатність працювати з інформацією, уміння проводити експериментальні дослідження та готовність вдосконалювати професійну діяльність; методична компетентність, володіння педагогічними технологіями; компетентності професійного спілкування, соціокультурна зрілість, рефлексивна, творча.

Обговорення. Ключову категорію креативного мислення ми розуміємо як комплекс мисленнєвих операцій: аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з різних джерел; бачити проблеми, ставити запитання; висувати гіпотези та оцінювати альтернативи; робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його, нести за нього відповідальність. У такому значенні в університеті доцільно створити умови для втілення ідеї навчання як виклику. Пропонуємо такий чек-лист: Крок 1. Розвивати персональне, автономне в усіх учасників педагогічного процесу. Крок 2. Створювати нове, контекст і середовище академічної соціалізації здобувачів. Крок 3. Дотримуватися законів Піфагорійського братства: «Не ходи по дорозі», «Поважай закон» (Trotsko, 2011). Крок 4. Використовувати ресурс цивілізаційного поступу: накопичення емпіричного матеріалу – затишшя і роздуми – відродження і формування нових паттернів – знання – мудрість.

Під час розроблення стратегії формування креативного мислення у здобувачів вищої педагогічної освіти, на наш погляд, варто враховувати: формування загальнонавчальних умінь і навичок, прогресивні техніки швидкочитання, технології визначення цілей, узгодження отриманих результатів, самоаналіз. На наш погляд, формуванню креативного мислення сприяє ведення інтелектуального щоденника, робота над емоціями (асоціативні карти), вдосконалення культури розумової праці, поширення практик формувального оцінювання, системний моніторинг середовищних факторів. Формуванню креативного мислення здобувачів вищої освіти сприяє обговорення в стилі Q-A інтерв'ю здобувачів за попередньо визначеними питаннями. Наприклад: Як Ви вважаєте, що має бути пріоритетом у практиках інноваційної педагогічної діяльності: персоніфіковані взаємодії і спілкування між здобувачем і викладачем, чи чіткі попередньо розроблені алгоритми самостійних навчально-пізнавальних ініціатив? Які дисципліни допомогли Вам систематизувати значні обсяги інформації про інновації в освіті? Які інновації Ви вже апробували в своїй навчальній і дослідницькій роботі? Поділіться своїм баченням сильних сторін і перспектив цієї інновації.

Висновки. Отже, в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди поширені практики створення середовища розвитку креативного мислення через долучення до підготовки і проведення круглих столів, онлайн навчання через дослідження здобувачів вищої освіти. Перспективи подальших наукових розвідок: розроблення теоретичного базису і методичних комплексів до навчальної дисципліни вільного вибору «Технології креативного мислення педагогів».

ЛІТЕРАТУРА:

- Кафедра освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kaf-pedagogy-hnpu.com/>
- Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя, 2009. 268 с.
- Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. К.: Плеяда, 2006. 220 с.
- Хижняк І. А., Ворожбіт-Горбатюк В. В. Міжуніверситетські комунікаційні заходи як спосіб формування регіонального дослідницького середовища. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, 2021. – С. 5-18. <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236444/234962>
- Хрестоматія з історії педагогіки : в 2-х т. / за заг. ред. А.В. Троцько. Х.: ХНАДУ, 2011. Т.1. С. 573.

REFERENCES:

- Kafedra osvitolohii ta innovatsiinoi pedahohiky KhNPU imeni H.S. Skovorody (2021) [Education and Innovative Pedagogy Department, Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University]. URL : <https://www.kaf-pedagogy-hnpu.com/> (in Ukrainian).
- Terno, S. O. (2009). Krytychne myslennia – suchasnyi vymir suspilstvoznachchoi osvity. [Critical thinking is a modern dimension of social science education] Zaporizhzhia. 268 s. (in Ukrainian).
- Pometun, O. I. (Ed.). (2006). Tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia uchniv [Technologies for the development of critical thinking of students]. K.: Pleiada, 2006. 220 s. (in Ukrainian).
- Khyzhniak, I. A. & Vorozhbit-Horbatiuk, V. V. (2021). Mizhuniversytetski komunikatsiini zakhody yak sposib formuvannia rehionalnoho doslidnytskoho seredovyscha. [Interuniversity communication activities as a way of forming a regional research environment]. Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty. Sloviansk, 2021. S. 5-18. URL : <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236444/234962> (in Ukrainian).
- Trotsky, A. V. (Ed.). (2011). Khrestomatiia z istorii pedahohiky : v 2-kh t. [A textbook on the history of pedagogy] / za zah. red. A.V.. Kharkiv : KhNADU, T.1. S. 5-73 (in Ukrainian).

Інформація про авторів:

Бабак Анастасія

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3580-3378>; здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, Харків, Україна, 61166

Information about the authors:

Babak Anastasiia:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3580-3378>; candidate of the second (master's) level of higher education of the Department of Education and Innovative Pedagogy, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Valentynivska Street, 2, Kharkiv, Ukraine, 61166

e-mail: kaf-general-pedagogy@hnpu.edu.ua

e-mail: kaf-general-pedagogy@hnpu.edu.ua

Вольянська Світлана Євгенівна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4989-0756>; кандидат педагогічних наук, Начальник управління Державної служби якості освіти України у Харківській області, вул. Чернишевська, 60, Харків, Україна, 61002

e-mail: kharkiv@sqe.gov.ua

Volianska Svitlana Yevhenivna:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4989-0756>; Candidate of Pedagogical Sciences, Head of the Department of the State Service for Education Quality in Kharkiv Region, Chernyshevsk Street, 60, Kharkiv, Ukraine, 61002

e-mail: kharkiv@sqe.gov.ua

Цитуйте цю статтю як: Бабак А. І., Вольянська С. Є. Креативне мислення – ключова компетентність педагога ХХІ століття. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. № 51. С. 18–22. DOI: 10.34142/23128046.2021.51.02

Дата надходження статті до редакції: 15.10.2021

Стаття прийнята до друку: 29.10.2021